

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Iskolai év elején.

Megint anyagi kérdéstről írok, pedig nem szívesen teszem. Ennek a lapnak nem az a célja, hogy bármely társadalmi körnek, akár az egyház szolgálatában állóknak is, anyagi érdekeit képviselje. De az a kérdés, melyről pár szót szólni kívánok, nem is pusztán anyagi kérdés és különösen nem csak az elsősorban érintettek anyagi érdeke. Érdeke az egész magyar református egyháznak, sőt az egész magyar nemzeti társadalomnak.

Az új iskolai év kezdetén megsokszorozódott gonddal készül minden szülő gyermekei taníttatására. Még eddig — legalább a mi emlékeztünkre — soha nem tapasztalt nehézségekkel kell megküzdeni, hogy a gyermeket magasabb iskolába lehessen adni. A tandíj megnövekedett. A könyvek, egyéb eszközök, még az írószerszám is sokkal drágább. Ruházat beszerzése — ha egyáltalán lehetséges — egész vagyont kíván. Amelyik szülő pedig a lakóhelyén kívül kénytelen a gyermeket taníttatni, ugyancsak bőven lássa el magát százasokkal, hogy az ellátásról gondoskodni tudjon. Magam nem lévén közvetlenül érdekelt, nem vagyok adatok birtokában arra nézve, hogy a házon kívül taníttatott gyermek egész évi ellátási költsége mibe kerül. De azt hiszem, egy pár ezer korona nem sok.

Mit tehet az olyan szülő, kinek egynél több, két, három vagy négy gyermeket kell taníttatnia? Mit tesz a rendes viszonyok közt is létminimumra szorított tisztviselő?

A falusi papnak, felekezeti tanítónak még az a reménysége sincs meg, ami az állami tisztviselőt legalább kecsegteti, hogy tudniillik gyermekei neveltetésére hivatkozva áthelyezést nyerjen olyan állomásra, ahol a megfelelő iskolák meg vannak. A falusi pap, a falusi felekezeti tanító tudja, hogy őneki azt a költséget, amibe a gyermekek taníttatása kerül, elő kell terem-

teni. Vagy otthon marad a gyermek és nincs taníttatás.

Ha a gyermek még csak most kerül a középiskolába, hagyján. Legfeljebb egy esztendővel később végez. Vagy tanítja — hiszen az alsóbb osztályokban ezt meg is lehet tenni — maga az apa. De a felsőbb osztályokba járó gyermeket már nem lehet otthon „erősödni” hagyni, sem pedig könnyen magánúton tanítani.

Szomorú perspektíva, ami előttünk áll. A falusi pap vagy maga és otthon maradt családja nélkülöz s bonyolódik ki nem heverhető adósságokba, vagy nem tudja a gyermekét taníttatni. És ez az, amiről azt mondtam, hogy nem csupán egy társadalmi kör érdekéről van szó, hanem az egész egyházeről, sőt az egész magyar nemzetéről. Sehol sem kell, annál kevésbbé e lapban, bizonykodni azon, milyen óriási szellemi értéket adtak mindezideig a falusi kálvinista parókiák a magyar nemzeti életnek. Ettől az értéktől megfosztatni nemzeti szerencsétlenség volna.

Azok, kik a régi jó időkre és a régi kor nemes egyszerű erkölcsére előszeretettel hivatkoznak, azt fogják mondani, hogy hiszen a múltban is nyomorúságos volt a kálvinista magyar pap anyagi helyzete s régen sem tudott a gyermekeire vagyont költeni. Hogy régen is egy pár forinttal küldte el a fiát Debreczenbe vagy Sárospatakra a tiszteletes úr is, csakúgy mint akármely egyszerű földműves és az a szegény magára hagyott papfiú úgy küzdötte fel magát kitünőséggé és tekintélyé.

Igaz, de akkor minden társadalmi kör gyermeke ilyen szerény viszonyok közt élt. Mánás gyermekek is megérték valamelyik szerény professzor kis szobájával s egyszerű ebédjével. Most meg egyáltalán nem fényes eredetű családok is duskálkodnak bőségben, jólétben s ezek gyermekei meg a középosztály gyermekei közt mind

kiáltóbbá lesz a gyermeki szívet bizony keserítő különbség. Ez még nem volna baj, de baj az, hogy intézményeink is ezekhez a vagyonsokhoz s nem a szükösen élökhöz mérve vannak berendezve.

Íme még a régi dicsőséges alma materek sem gondoskodhatnak a szegény fiúkról úgy, mint a régi idöben. Régen ingyen lakást kapott a gyermek a kollégiumban, kenyeret, ruhát, meg nagyon olcsó ebédet. Most kap a konviktusban reggelit, vacsorát is, de sok pénzért. Olyan sok pénzért, amennyit a népesebb családdal megáldott szegény falusi pap nem bír három-négy gyermek után megfizetni. Pedig az Alma Materek sem tehetnek másképen, mert korlátozott anyagi erejük folytán nem bírják a jótéteményeket emelni. Azok az alapítványok, melyeknek évi ötven-hatvan forint kamathozadéka régen elég volt egy diák ellátására, most sem hoznak többet száz-százhusz koronánál, vagyis öt-hatszáz koronával kevesebbet, mint amennyi egy gyermek ellátására kell.

Igenis, térjünk vissza a régi jó állapotokhoz, de ne csak a *következményekhez*, hanem azokhoz a cselekvésekhez is, melyek a régi jó állapotokat lehetővé tették. Hívjuk fel a figyelmét a magyar kálvinista társadalomnak arra, hogy *a szegény diákok ingyenes ellátása a kollégiumokban ma már teljesen lehetetlen* és hogy jelentékeny nagy új adományokra és alapítványokra van szükség, ha azt akarjuk, hogy a szegény fiú is végezhesen magasabb iskolákat.

Vannak mi köztünk jó vagyonú emberek. Nemcsak az előkelők közt, de az egyszerű sorsban élők közt is. Vannak gyermektelen belhivatalnokaink, kik a maguk csekély javadalmából is szakíthatnak el valamely összeget az iskola iránti hálájuk lerovására s egyszersmind nehezebb viszonyok közt élő karlársaik gyermekei neveltetésének könnyítésére.

Mozduljon meg minden pap, minden tanító s mindenkit, kinek módja vagyon, kérjen meg az iskolák alumneumainak támogatására. Sok, — hiszem, hogy nagyon sok pénzt lehet ma összeszedni erre a jó célra. Aztán, ki mit összeszed, küldje el Debreczenbe, Sárospatakra, Pápára, vagy abba az iskolába, melyhez szíve leginkább csatolja.

Én magam persze: a debreczeni kollégiumért buzgólkodnám leginkább. Ennek konviktusára a magam csekély — száz korona — adományát ezennel felajánlom. K. B.

Tárca

Negyven évvel ezelött.

Olyan szeretettel, oly boldog érzések között szoktunk beszélni a régi jó idökrö! Pedig a történetet ismerő emberek úgy tudják és úgy tanítják, hogy a múlt után nincs mit vágyakozni, hiszen a jelenkor szebb, nemesebb és tisztább minden előzőnél, de úgy van az, mondják, hogy a múltból való emlékeink táblájáról valamely szelíd nemtö keze letörölget lassanként minden foltot és csak a napsugaras színeket hagyja meg azon, vagy hogy ami a múltban fájt nekünk, annak a tövisei kihulltak már szívünköl, s legfentebb csak a fejünkben maradt meg annak az emlékezete.

Így is volt ez csakugyan eddig, de ma, e nagy világfelfordulás idején, jut-e valakinek komolyan eszébe, hogy a múltat tényleg is szebbnek ne tartsa a jelennél?!

Óh milyen szép, milyen áldottan tiszta, milyen napsugaras élet volt például az én életem is *negyven évvel ezelött!*

Emlékezzünk régiekrö! Mint 26 éves ifjú térvén haza három évi külföldi tanulmányútamról, évi 500 forint fizetéssel, amelyhez az angol nyelv tanításáért még 100 forint járt, az 1878. évi szeptember havában foglaltam el segédtanári tanszékeket a debreczeni theologiai akadémián. Még csak gondolatomban sem merült föl, hogy azt a 600 forint évi fizetést keveseltem volna.

A tiszántúli egyházkerületi közgyűlés akkori alkotó tagjai közül már csak *Dávidházy János* kabai lelkész, debreczeni egyházmegyei esperes, a debreczeni főiskola akkori tanárai közül *Tárcai Kálmán*, ma debreczeni tankerületi főigazgató, továbbá *Liszka Nándor*, már 1900 óta nyugalomban levő jogtanár és én élünk. A többiek mind-mind elmentek a minden élök útján. Óh hadd elevenítem meg néhány röpke szóval közülük néhányak az emlékezetét, csakúgy könnyedén odavetve, inkább derüs ecsetvonással. Komolykodunk most úgyis eleget és én e nagyon is szükre szabott helyen minden egyebet akarok, csak nem életrajzokat írni.

Ott áll előttem áldott emlékű püspökünk, *Révész Bálint* alakja, jóságos szép arcában szelíden néző szemivel. Rendes tanárrá választatásom előtti néhány hónappal egy lakodalomban voltunk együtt, hol ő toasztjában hozzám szólott és ma is szégyenkezve ismerem be, nem vettem föl a felém dobott keztyüt. „Ön megsértett ezzel engemet“ — támadt reám, mikor a lakodalom után közelebb találkoztunk. „Főtiszteletű püspök úr, én nem szoktam, nem tudok toasztolni!“ És ön a gyakorlati theologiai tan-

széken az ékesszólástan professzora akar lenni. Vegye, tiszteletes úr tudomásul, hogy én keresni fogom az alkalmat, hogy önnel a választás idejéig többször is ülhessek fehér asztalnál és ha önt toasztozni nem hallom: hivatali minden befolyásomat fel fogom használni, hogy önt meg ne válasszák rendes theologiai tanárnak." És én ilyen püspöki intelemre megtanultam és tudtam is toasztozni, mielőtt még rendes tanárrá lettem volna. Soha a világon semmi tettével, tervével nem dicsekedett ez az Isten-áldotta nagy ember, — pedig beh sok dicsekedni valója lett volna! — életének azt az egy epizódját kivéve, hogy 1849-ben nemzetőr kapitány volt. Iskolai tanévnyitó, évzáró ünnepélyeinken több éven át mindig mondogatta, hogy a természet rendje szerint talán utoljára beszél már hozzánk, tanárokhöz. „Meglátják a tanár urak” — mondá egy ilyen alkalommal a köztünk, tanárok között levő *György Endre*, — „Révész Bálint is úgy jár egyszer, ahogy Szoboszlai Pap István járt.” „Hát hogy járt Szoboszlai Pap István?” — kérdeztük. „Ő is mindig jövendölgette, hogy talán utoljára beszél az illető alkalommal a tanár urakhoz és egyszer *eltreffelte!*”

És ott áll emlékeim homlokterében a másik nagy Révész: *Révész Imre*. Tanulmányaim felől beszélgetett velem, s mikor egyebek közt azt mondtam neki, hogy meglehetősen ismerem a hazai s a külföldi nagy protestáns gyakorlati theologiai irodalmat s tudom, hogy mit hol kell keresnem, zengve-zúgó tiszta érchangján oly biztatólag mondá nekem ez a komoly tudós: „azzal ön már nagyon sokat tud, kedves barátom!” — amely mondásnak mély értelmét tulajdonképen csak későbbi tudományos kutatásaim folyamán fogtam fel igazán.

Könyves Tóth Mihály, az akkori debreczeni lelkészek közti nagy triász e harmadik alakja, rendes tanárrá választatásom ideje előtt óhajtott engem közelebről, belső tartalmamat illetőleg is megismerni, s felszólított, hogy látogassam őt meg minél többször. A választás előtt néhány héttel minden bevezetés nélkül egyszer így szólott hozzám: „ön úgy-e, kíváncsi arra, hogy milyen véleményben vagyok felőle? Én önt, fiatalember, alkalmasnak tartom bármelyik theologiai tanszékre, kivéve azt, amelyikre igen pályázik: a gyakorlati theologiai tanszéket, miután ön sohasem volt gyakorló lelkész; én hát nem fogom reá adni szavazatomat, de azt ígérem, hogy senki mellett ellene korteskedni nem fogok.” És mikor 1881 május 3-án kilenc pályázótársam közül 16-ból 13 szavazattal engem választottak meg, találkozáskor vele a nagytemplom előtt, így szólított meg: „tehát megválasztották, hangsúlyozva mondom, hogy megválasztották. A három, nem önre adott szavazat közül egyet én adtam le, mert előre megmondtam, hogy nem fogok önre szavazni, de azért szívemből, lelkemből örülök, hogy megválasztották.” Régen-régen

hamvadó poraiban is áldja meg a nagy Isten az ilyen ellenséget!

Elöttem zsibong a magyarországi református egyház 1881—82-ben Debreczenben tartott országos zsinatának a képe a főiskola dísztermében, hol a történetek én, a fiatal tanár, meleg érdeklődéssel szemléltem. Egyebek során a lelkészi hivatalos öltöny kérdését tárgyalták s kötelezőleg viselendő atilláról volt a szó. „Olyan legyen az az atilla, amilyen nagytiszteletű *Kiss Áron* esperes úron van, tessék kiállani!” — kiáltá el magát valaki. És a pompás termetű, hatalmas szál ember, bizonyára nem kis ön-elégültséggel kiállott a terem közepére, ott megfordult néhányszor, s a zsinat az ő 27 gombos, rajta pompásan festő hosszú kabátját atilla gyanánt elfogadta hivatalos felsőruhának; hiába kiabálta *Lukács Ödön* esperes, hogy hiszen az nem atilla, hanem az az atilla, ami ő rajta és néhány társán van, — amiben neki, — legyen különben tisztelet a zsinat bölcseségének! — teljesen igaza is volt.

Fölmerül lelki szemeim előtt emlékeimnek árából ama régi jó és nagy theologiai tanárok alakja, akik közé való a *Balogh Ferencé*, ki épen odameneletem tanévében, 1878—79-ben rektora volt a kollégiumnak. Ő jött ki elém a vasúthoz, vitt be a városba, helyezett el, míg lakást találtam, a főiskola épületében, bejött velem, hogy bemutasson hallgatóimnak, első tanóráimra, s igazgatói naplójába azt jegyezte fel rólam, amit aztán később a kollégium történetéről írott nagy művében is megörökített, hogy előadásaim nyelve folyékony volt. Ott működött akkor theologiai akadémiánkon az exegesis kiváló tanára, az áldott „kis” *Menyhárt János*, ez a nemeslelkű, szelid kedélyű, de szigorú tanár, kitől bizony nagyon erősen tartottak hallgatói. Véghetetlenül kedves dolog róla ez a, ma már csak kevesek által tudhatott adomaszerű történet: Kápláni vizsgálaton szorongottak a tiszteletes atyafiak, s kilép a vizsgáló bizottság előtt egy jobbképzettségű atyafi. „Hogy viselte magát Menyhárt?” — kérdi tőle egy társa, kire még csak azután került a sor. „Barátom, mosolygott!” „No ha terajta mosolygott, én rajtam holtra fogja magát kacagni.” T. i. Menyhárt többnyire szeliden mosolygott, ha az előtte vizsgázó ifjú nem tudott az általa feladott kérdéssel boldogulni. *Tóth Sámuel*, ez az erős fejű, valóságos élő krónika, aivel történt az, hogy dunántúli egyházi férfiak között ült, s valahogy szóba jött egy dunántúli kis falúnak a neve. „Itt valamikor nagy csata volt”, jegyezte meg valaki, de hogy mikor és kik között, azt már senki sem tudta. *Tóth Sámuel* fölvetette, — ahogy ilyenkor rendesen tenni szokta — dúsfürtű nagy fejét, s pillanatnyi gondolkodás után megmondta: az Árpád-házi királyok korában ebben és ebben az évben, ezek és ezek között. Olyan meleg szeretettel fogadtak, támogattak engemet, a melléjük került fiatal se-

gédtanárt. ezek a jó, ezek a nagy theologiai tanárok! Csak a jó öreg *Tóth Mihály*, kinek később utódává lettem, csak ő nézett kissé sanda szemmel reám, hogy gyöngülő erejére tekintettel, épen az ő tantárgyai egy részének tanítására hívott meg engemet az egyházkerület bizalma. Legyen tisztelet én tőlem az ő neve emlékezetének is!

És a főiskola azon évben élt és működött, azóta. — mint fentebb már mondtam, Géresi Kálmán és Liszka Nándor hijján mind más életre tért többi tanárai: *a jogakadémián* Buzás Pál, Kallós Lajos, Körösi Sándor, dr. Kovács Sándor, Liszka Nándor, Kassay Sámuel; *a bölcséleti akadémián* dr. Török József, Thót Ferenc, Oszterlamm Ernő; *a főgimnáziumban* Tüdös János, Tóth József, Lengyel Zsigmond, Szegedi Sándor, Kovács János, Márk Pál, Békési Gyula, Nagy Elek, Nagy Pál, Géresi Kálmán, Elek Lajos, Gergely Károly; *a tanítóképzőintézetben* Joó István, Kovács Lajos, Somogyi Pál, — mindegyik egy-egy erős pillér a főiskola épületének fenntartásában, — valamennyi jóságos szeretettel fogadott engemet, s mindenikhez köt egy-egy jóleső emlékem. Csak az egy, oly végtelenül nemes humorú *Tóth Józsefet*, ezt az igazán vérbeli tanárt emelem ki közülök, ki annyira szerette a főiskolát s a tanári hivatást, hogy nyugdíjba lépése után is napról-napra feljárt közénk, vagy órák hosszán át a kollégium előtt sétálgatott. „Jó volna az a tanári pálya,“ — mondá egyszer köztünk, tanártársai között, — „csak az áldott vakációt olykor-olykor meg ne szakítaná egy-egy kis diligencia!“

Elvonul végre lelki szemeim előtt volt hallgatóimnak bizonyára több mint 1000 lélekre menő serege, kik a magyar haza legkülönbözőbb vidékein, természetesen leginkább a tisztántúli egyházkerületben s többen közülök Amerikában, mint lelkészek helyezkedtek el, s már igen sokan meg is előztek más hazába költözésükkel. Bizony-bizony nem volt közöttük, felnőtt 3. és 4. éves hittanhallgatók között könnyű, főleg első pár napi óráimon a helyzetem, hiszen emlékszem a 4. éves theologusok közül ketten, kik valahogy kissé elmaradtak tanulásukkal, idősebbek voltak nálam. De velem volt a jó Isten támogató kegyelme: meg tudtam állani előttük; szerettek, anélkül, hogy hizelegtem volna esetleges gyöngeségeiknek, s megbecsültek, anélkül, hogy erőszakoskodással kellett volna tőlük megbecsültegetésemet kieszközölnöm; barátjok voltam, de úgy, hogy mindig tanárjukat látták bennem. Ennyivel talán, hosszú negyven év múltával, szabad az embernek minden pirontság nélkül eldicsekednie. Közülök kettő: dr. *Eröss Lajos* és dr. *Baltazar Dezső*, püspöki székhelyre emelkedvén, feljutottak a tető magaslatára; dr. *Dézi Lajos* a kolozsvári, dr. *Erdős József* (aki ugyan már csak lelkészi vizsgálatait tette előttem), *Sass Béla*, dr. *Ferenczy Gyula*, dr. *Lencz Géza*, *Kiss Ferenc* és

Csánky Benjámín a debreczeni egyetem tanárai lettek; dr. *Dicsőfi József* és dr. *Révész Kálmán* országos nevű emberek s az én egyszerű lelkemnek holtomig való büszkeségére szolgál, hogy a nevezetteknek, s mellettük esperesek egész seregének és több más, kiválóságra emelkedett egyházi, sőt világi állásba áment emberünknek is tanára lehettem.

Egyszer egy volt tanítványom, mint már állásban levő ember, hatalmas erővel, fényes ékesszólással nagyobb előadást tartott előttünk, s mellettem ülő szomszédom, talán nem minden malicia nélkül, ezt súgta nekem: „te, ez sokkal jobb szónok, mint te vagy, pedig ez tanítványod volt neked.“ „Köszönöm, barátom, az elismerést,“ súgtam neki vissza, fogtam fel a vágást, a sértődöttségnek minden nyom és látszata nélkül, — „egész tanári pályám folyamán mindig arra törekedtem, hogy magamnál minden tekintetben kiválóbb embereket képezek és adjak egyházunknak, s ime ez a törekvésem ennél az emberünknel is bevált.“ De bevált, — hála érte a jó Istennek! — igen sok más volt tanítványomnál is.

Oly igen jól esett az én lelkemnek e sorokban visszazárnyalnom a múltba, s kissé eltűnődnöm azon, hogy milyen is volt az én életemben az az „aurea aetas“ *negyven évvel ezelőtt* és még azután is több évig, a tudományok ama hatalmas várnégyszögében, amelynek *debreczeni kollégium* a neve.

Nagybánya.

Csiky Lajos,
nyug. theol. akad. tanár.

Közélet

Tarlóztatás.

A nők választójogának kudarcáról egyházi lapjain is megemlékeztek és hol szelídebben, hol keményebben lekritizálták a képviselőház többségének álláspontját, mely szerint a nők jognélküliségének további fenntartása mellett döntöttek. Úgy látszik, még nem értették meg az erre hivatottak és választottak közül sokan, „milyen férfias, főlemelő és nemes lett volna az a cselekedet, amely a férfilélek belső világosságából folyó megértéssel, a férfi szív saját érzéséből származó melegséggel önként, szívesen nyújtotta volna a nők felé az egyenjogúság köztestvéri jobbját.“ Ha a feministák ezeket a bírálatokat olvashatnák, jól eső érzéssel állapíthatnák meg, hogy egyházi lapjaink a szavazati jog kérdésében a nők javára törtek — tollat; én örömmel olvastam azokat, de megvallom azt is, hogy az öröm mellett szüntelen ott settenkedett a lelkemben egy bántó gondolat: miért van az, hogy, ahol ilyen melegséggel nyilatkoznak a nők egyenjogúságáról, ott is, a mi református anyaszentegyházunkban is majdnem a teljes jognélküliség tarthatatlan állapota a nők osztályrésze? Nálunk

van is, nincs is választójoguk a nőknek. Van annyiban, hogy az E. T. I. t.-c. 18. §-a értelmében jogosult választó a „nagykorú hajadon, az özvegy és a törvényesen elvált nő, a vegyes házasságban élő és az olyan nő, kinek férje... stb.“, szóval, mert ilyen van legkevesebb, — a nők 5%-a. És nincs annyiban, hogy a református férjjel házasságban élő nők, — ilyen pedig a legtöbb (95%), ki vannak rekesztve a választójog élvezetéből. Úgy látszik, a házasságot, helyesebben: a református férjjel kötött házasságot a választójog tekintetében gátló körülménynek minősítették eleink és az általános szabály mellőzésével törvényt csináltak a kivételes esetekre. Mindegy, bármint történt, a törvény megvan s benne kifejezésre jut a nők részleges egyházi választójoga. Ha ez nincs, most kiköszörülhetetlen csorbája lenne egyházi liberálizmusunknak; de mert van, arra elég, hogy a haladás szabad szellemét gáncs ne érje. Azért is hálásak lehetünk a fent idézett § megalkotásáért, mert a benne lefektetett jog gyakorlásával a női választójog próbája megtörtént és a próba, — kimondom előre, — fényesen sikerült. Sok zavaros lelkészválasztást ismerek, de egyetlenegy esetet sem tudok, mikor nők éltek volna vissza szavazati jogukkal, ellenben arra, hogy a nők választójogukat a leglelkismeretesebben, legszerényebben, a szélsőségeket a leggondosabban kerülve, az egyház igazi érdekét a leghűségesebben szolgálva gyakorolták: arra számtalan példát láttam magam is. Ha az általános tapasztalat csak részben volna is ilyen kedvező, akkor is első rendű feladat gyanánt állana egyházunk előtt: a nők jognélküliségének elavult korlátait ledönteni és megadni számukra a választójogot, a maga teljességében, kivétel nélkül minden nagykorú nőnek. És itt már kerülgetés nélkül kimondom, hogy a választójog teljessége alatt az aktív és passzív választójogot értem. Én nem látok semmi akadályt, mely visszatartaná egyházunkat, hogy a jogkiterjesztés első lépcsőjéhez hozzáépítse a többit és elmenjen egész a végső fokig: a nők egyenjogúsításáig. Lehet-e itt újból fél munkát végezni egyházi törvényhozásunknak, mely a jogkiterjesztés terén évszázadokkal megelőzte eddig a polgári törvényhozást? Ma már csak az egész munka elvégzése lesz méltó ahhoz a magas testülethez. Én hiszem, lesz, — van „elég emelkedettség és méltóság“ az elválasztottakban, hogy az egyház belső építésére irányuló, nélkülözhetetlen több segítséget, több munkát a nőktől nem mint jognélküliektől, hanem „mint velünk egyenjogú, megbecsült, méltányolt, szabad embertársaktól igényeli és fogadja el.“

A nők teljes egyenjogúsítása az egyházi életben nagy változást jelentene, az igaz. De kérdelem, van-e csak egy okunk is aggódni e változás miatt s nincs-e ezer és ezer okunk örülni annak. Avagy nem jó s nem előnyös dolog lenne-e, ha az olyan férfi-pres-

biter helyén, aki ilyen kirohanásra ragadtatja magát: „nekünk nem parancsol sem az esperes, sem a püspök, — nem adunk semmit az egyházmegyére, sem a kerületre, — semmi közünk az egyház törvényeihez“ — egy egyházat igazán szerető és kötelességeit higgadtan mérlegelni tudó nő-presbiter ülne? S nem volt-e megalázó eddig is, hogy nő-nevelő intézeteinket sem a megyei, sem a kerületi gyűlésen nem képviselhették azok a tanárnők, akik évtizedeket töltöttek el az intézet buzgó szolgálatában, hanem az a, talán pár hete odakerült egy tanár, akinek, lehet, épen azért kell minden ilyen intézetnél ott lenni, mert különben kire szavaznánk? És hogy helyet foglalnának a konventen és zsinaton, ettől se kellene megijednünk. Azzal a nemes érzéssel, mely a nők lelkét vezeti, ott is megtalálnák ok a nekik való, reájuk váró munkát. Több tudás, erő és jóakarat, több rejtett kincs, érték és ajándék van a nők lelki birtokában, mint amennyinek további gyümölcsözellenül hagyása egyházi életünkben lent és fent igen nagy kárt, sőt — bünt nem jelentené.

Félre ne értessem! A nők egyenjogúsítása ügyében a prókátor szerepére nem vágyom, nem is vállalkozom. Nem pedig azon egyszerű oknál fogva, mert szerintem nem a nőknek, hanem elsősorban egyházunknak fontos érdeke az, hogy a nők választójogot kapjanak. Megújulást jelentene ez egyházi életünk minden vonalán. A „minden érték sokszoros hasznosításának“ elve itt is fennáll; a „nagy átalakulás itt sem fog kitelni a megapadt számú férfiaktól,“ itt is „az öntudatukban, önértékükben felmagasztosított nők segítsége az az egyik oszlop, melyre biztos jövődöt építhetünk.“

Ne kísérletezzünk tehát a jogkiterjesztés morzsákaival. Itt csak egész, férfiasan becsületes munkát végezhetünk. A nők egyenjogúsítását a református egyháznak kell először megcsinálni!

Németh Vince.

A szarvasi lelkészi beiktatás.

Aki a nyolcvanas évek derekán kiadott Tóth Sámuel-féle egyetemes református egyházi névtár adatait a békésbányai egyházmegyére vonatkozólag az 1917. évi egyházkerületi névtárunk adataival összehasonlítja: nagy megnyugvással állapíthatja meg, hogy az utóbbi három évtized alatt az az egyházmegye bámulatossá gyarapodást tüntet fel. Még 1886-ban csak 37 anyaegyházat számlált ez az egyházmegye, 1917-ben már 55-öt s ez a szám ebben az évben néhány új anyaegyházzal még újból növekedett. A református lelkek száma 3 évtizeddel ezelőtt 175,773 volt, 1917-ben pedig 220,532, tehát a szaporodás 44,759-et tesz. A díszes névsor hadd álljon itt:

Békéscsaba, Dunaszentilona, Földeák, Igazfalva, Karánsebes, Kevevára, Lugos, Magyarcsanak, Mezőhegyes, Módoscsávós, Mosnicza, Nagybodófalva, Nagyikinda, Nagylak, Nagyszentmiklós, Nagyszerec, Resiczabánya, Újszentes, Versecz. Tizenkilenc új anyaegyház, 13,700 lélekkel! És ez a numerus 1918-ban legalább is kettővel újból növekedett. Akkora gyarapodás, mely akár a lélekszámot, akár az egyházak számát mérlegeljük, többet foglal magában, mint amennyiből az erdélyi egyházkerület sok egyházmegyéje a múltban állott.

Az 1918. évi gyarapodás közé sorakozik a szarvasi új anyaegyház, közel 500 református lélekkel. Ennek az új anyaegyháznak iktatta be első lelkészét ünnepélyesen püspök urunk augusztus hó 25-én. Kiseretében dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanár és Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok jelent meg. Augusztus 24-én (szomorúan emlékezetes nap a régi századból!) történt a megérkezés, amikor a vasúti állomáson nagy számú közönség várakozott a debreczeniekre. Darabes Sándor, a békésszentandrás egyház nyugalmazott lelkésze, ki Szarvason lakik s aki a nyugalom, a kiérdemelt pihenés éveit ifjú embertől is alig várható energiával áldozta a szarvasi református egyház megszervezésére, aki az új anyaegyházak elővarázsolásában Futó Zoltán esperesnek Szarvason a szó szoros értelmében jobb keze volt, lelkes szavakban üdvözölte püspökünket, ki az ünnepélyes fogadtatást meleg szavakban köszönte meg, szívéből üdvözölvén az örömtől ragyogó arcú nagy sokaságot. Hosszú kocsisorban történt a teljesen szabályos, egyenes utcákkal tagolt és sok helyen zászlókkal díszített csinos városban a bevonulás. Főtiszteletű urat Darabes Sándor fogadta vendégül a nemes izléssel és nagy kényelemmel berendezett házában. Ha minden nyugalmazott kalvinista lelkész ilyen édes otthonban futhatna meg az Úrtól még ígért éveket: bizonyára egy se nézne keserű tekintettel vissza a göröngyös pálya éveire, melyek mögötte állanak. De hát a rókák barlangjából s az égi madarak fészkeiből vajmi kevés szolgatársunknak jut csak nádfedeles hajlék is, hol maga vagy majdan özvegye megvonhatná magát az ég zivatarára elől. Ferenczy Gyulát Illyés Alajos, az új egyház lelkes tagja és pártfogója látta kedves vendégül, míg Rózsa Sándor Tóth Mihály birtokos és egyházi gondnok vendégszerető házában talált szíves fogadtatást.

Az úti-por leverése s kedves családi körben elköltött, valóban nem háborús ebéd után az evangélikus testvérek főgimnáziumi épületének dísztermébe siettünk. Itt folyt le a szarvasi tisztelgő küldöttségek fogadása. Ime, a küldöttségek díszes névsora: az ágostai hitvallású evangélikus testvéregyház küldöttei, élükön a három derék lelkéssel; szónokuk a jóságos, szelíd tekintetű, szeretetteljes

megjelenésű Kelló Gusztáv lelkész volt, ki arany szavakban tolmácsolta küldöinek szeretetét, tiszteletét s őszinte ragaszkodását. Majd a neolog és külön az orthodox zsidók küldöttei tiszteltek. Szarvas város szeretetteljes érzelmeit Kollár Lajos városi főjegyző tolmácsolta. Mocskonyi József evang. főgimnáziumi igazgató a tanári kar élén testvéries hangú üdvözlő beszédet intézett püspökünkhöz. A tanítónőképző-intézet igazgatója, az állami polgári leányiskola igazgatója, a Vöröskereszt szarvasi képviselője, a városi jótékony nőegylet, az izraelita nőegylet, az ipartestület, végül az új egyház presbiteriumának élén a fáradhatatlan buzgalmú Pap István főgondnok üdvözölték még püspökünket. Püspök urunk mindenik képviselőt küldöinek nemes munkakörét érintő alkalmi válaszban fejezte ki köszönetét egyenként a küldöttségeknek s fogott baráti jobbot azoknak minden tagjával. Találó, gondolatokban gazdag kifejezésekben köszönte meg az evangélikus testvérek gondozó ápolását a most saját erejére állott s önállóságra jutott híveink iránt s kérte, főként a város képviselőitől, az új egyház szeretetteljes pártfogását, jóakarátú támogatását a kezdet nehéz éveiben. Este kisebb méretű társasvacsora volt az „Árpád” című előkelő vendéglőben, hol éjjelig kellemesen fenn időzött a társaság nagy része.

Másnap, vasárnap délelőtt 11 órakor az evangélikus testvérek Ó-templomában gyűlt össze Szarvas városának népe, felekezeti különbség nélkül. Itt nyert helyet ugyanis az új egyház, hogy meghívott lelkésze, Paulik Béla beköszöntő beszédét meghallgassa. Szokatlan, de azért egészen kellemes jelenség volt, midőn a lutheránus templom hatalmasan bűgő gyönyörű tagozatú orgonájának kísérete mellett felzúgott a „Jövel Szentlélek Úr Isten” melódiája a gyülekezet ajkain. Ezenkívül egy alkalmi ének, pár versének elhangzása után Futó Zoltán esperes jelent meg a templom oltára előtt, kísérve a beiktatandó ifjú lelkésztől. Szemben állott az Úr szent oltára előtt a két férfiú: Pál apostolnak méltó utóda, hogy az ifjú Timótheust bölcs tanácsal léssa el arra a fontos útra, melyre indulandó volt. Futó Zoltán ebben a bemutató, bevezető és intő beszédében a szónoklati remek egyikét nyújtotta, akár annak velős tartalmát, komoly, intő figyelmeztetését, akár az előadás mesterien művésziességét tekintsük. Átadta az ifjú lelkésznek szentkönyvünket, olyan jelentős, alkalmi vonatkozású utasítások kíséretében, hogy ha az elhangzott igék az ifjú lelkész szívében termékeny talajba estek: nincs okunk aggódni az ifjú egyház jövőjéért. És most gyülekezeti ének után az új lelkész a szöszékre ment föl s megtartotta Pál apostol rómabeliekhez írott levele 1-ső részének 15. és 16-ik verse alapján beiktató beszédét. Első megjelenése, folyékony előadása meg-

nyerte a hallgatóság rokonszenvét s jogot adott a legjobb remények táplálására. A beköszöntő beszéd után főt. püspökünk állott a gyülekezet elé, az olár előtt. A programban a főt. úr szereplése úgy volt jelezve, hogy az a gyülekezet megáldásában fog állani. De az ennél sokkal több volt. Hatalmas beszéd volt az, melyben nagy szónokunk bámulatos szónoki képessége sokoldalúlag ragyogott. Különösen megindító volt beszédének az a passzusa, melyben az ágostai hitvallású evangélikus hittestvérek eme fényes egyházának híveink eddigi hűséges gondviselését méltányolta s forró szavakban megköszönte. A templomi nagy gyülekezet Istennek lelkét érezte, vette magához, midőn a remek beszéd a megáldó befejezéshez jutott. A szarvasiak előtt sokáig bizonyára felejthetetlen lesz a püspöki szózat. Legyen szabad itt megemlítenem, hogy püspök urunknak ez nem első szereplése ebben a templomban. Több évvel ezelőtt itt eskette meg ő, a budapesti református s. lelkész és miniszteri fogalmazó az evangélikus templomban református testvérbátyját római katolikus arájával. Sajátságos találkozása három vallásfelekezetű szereplőnek, akiken foganatos volt azóta is az Istennek gazdag áldása. Így legyen ez az új egyház életén is! Kijövöre a templomban a Hymnuszt énekeltük, lelkesen és esdekelve. Végül a presbiterium tartott díszgyűlést a gimnázium tornacsarnokában. A jegyzőkönyvben megörökítést nyert püspökünk és kíséretének megjelenése; buzdító szavak hangzottak még el az esperes és püspök keneteljes ajkairól. Igen népes közebédre gyűlt aztán össze a város színe-java, az „Árpád“ nagy vendéglőben, hol az emlékezetes, szép felköszöntők egymást érték s melyeket püspök urunk nagy figyelemmel hallgatott s lelkesen megéljenzett felszólalása rekesztett be. Szarvarsól a debreczeniek kocsiokon mentek Mezőtúrig, honnan püspök urunk Budapestre sietett, nagy fontosságú tanácskozássra a református tábori lelkészesség kérdésében az illetékes miniszteriumban. A lelkes kis gyülekezet pedig most, új lelkészével egyetértve, egymást, támogatva, szeretettel megértve vegye kezébe az építés nagy munkáját. Még eddig a lelkészi lakás is bérelt házban lesz, istentisztelet tartására szeretettel ad helyet a főgimnázium. De ez így sokáig ne tartson. A kisdédet nem elég csak megkeresztelni. Ápolni, gondozni, nevelni s minden szükségességekkel el kell azt látni. Az egyházi felsőbb hatóság bizonyára segítségére siet az új gyülekezetnek, de a nagy munkából bizonyára ki fogja venni méltó részét annak minden tagja. Isten áldása szálljon a szarvasi református egyházra! annak lelkes vezetőire és minden tagjára.

Nem volna eljes tudósításom, ha meg nem emlékezném arról a hálás köszönetre méltó figyelemről, melyet a két szarvasi helyi lap nagyérdemű szer-

¹ Az új lelkész korábban róm. kath. lelkész volt.

kesztősége ünnepélyünk iránt tanúsítani szíves volt. A „Szarvasi Hírlap“ és a „Szarvas és Vidéke“ című derék lapok, már előzőleg felhívták a város lakosságának figyelmét az eseményre. „Dr. Baltazár Dezső körünkben“, „Dr. Baltazár Dezső fogadtatása“, „A református egyház alakuló nagy ünnepe Szarvason“ cím alatt nagy szeretettel foglalkoztak velünk. Mindkét lap versenyzett egymással püspökünk iránt érzett elismerésének kifejezésében, Biztató szavakat hangoztattak, mondván: „Ahány küldöttség tiszelgett Baltazár Dezső doktor előtt s ahány tagja volt e küldöttségnek: annyi lelkes apostoluk van most Szarvason a magyar kálvinistáknak. Nem csoda. Aki látta arcán az ihlet ragyogását, aki beletekinthet szemének csillogó tüzébe s hallotta beszédének szent zsolozsmáját: az ép oly kevésbé vonhatja ki magát egyéniségének varázsa alól, mint hatalmas szellemének mindenkit felemelő, de mindenkit meggyőző fölénye alól. A szószerében ép olyan közvetlen, megnyerő s lebilincselő, mint amilyen imponáló, tiszteletparancsoló tud lenni a fehér asztal intim társasága előtt. Jött, látott és győzött! Nem erővel hódított, nem hatalommal nyert, hanem — mint a reformáció szelleme — az Úrnak lelke által! Az ige szólott ajkáról, mi hallhattuk és éreztük és azóta valljuk, hogy ő valódi pásztor, sokkal inkább, mint azt szavunkban mi kifejezni tudnók“. Stb., stb. Sajnáljuk, hogy az értékes cikkeket, terünk szűk volta miatt, teljes egészében át nem vehetjük. De ebből a rövid idézetből is fogalmat szerezhethünk arról, hogy kinek ismerik meg szeretett püspökünket azok is, akik nem láthatják s nem hallhatják őt minden nap, mint mi.

Csak még egyet. Behunytt szemmel járna református egyházi életünk világában, aki fel nem ismerné annak a gigászi munkának fontosságát, melyet egyházkerületünk elnöksége, a békésbánati egyház kormányzósága, főként annak fáradhatatlan buzgósága, nagy sikereket felmutatni tudó esperese, Futó Zoltán református anyaegyházaink elővarázsolása körül kifejt. Futó Zoltán esperes erre a nagy jelentőségű misszióra praedsztinálva volt már rég. Hiszen midőn a békésbánati egyház kebelébe lépett: a temesvári református egyház megalapozásával bemutatta alkotó, szervező fényes tehetségét. Az ő érdemeinek kellő rajzolása avatottabb tollat igényel az én igénytelen tollamnál. Tartsa meg őt a Gondviselés a nagy feladat megoldásának folytatására és tető alá hozására még sokáig!

R—r.

Halottaink.

Barkaszi Károlyné szül. Kónya Erzsébet, a szalóki lelkészársunk felesége 30 éves korában aug. 16-án elhunyt. A boldogultat férje és négy kis gyermeke gyászolja.

Halászy Gyula, Halászy József tiszadorogmai lelkipásztortársunk 28 éves jogvégzett fia augusztus hó 28-án hosszas és kínos szenvedés után jobblétre szenderült. Temetése 29-én délután 4 órakor ment végbe őszinte részvét mellett. Az elköltözött nemes gondolkozású, példás jellemű, jó készütségű ifjú bánatos szüleinek, testvéreinek és rokonainak méltó fájdalmát enyhítse a gondviselő mennyei Atya!

Szegedi László, a pénzügyi központ tisztviselője életének 30., házasságának 6. évében Budapesten elhunyt. A boldogultban, aki özvegyet és két kis leánykát hagyott hátra, Bócsy Sándor debreczeni buzgó egyházi vejét gyászolja. Legyen áldott emlékeztük!

Különfélék.

Sóhajtozik egy rokkant katona.

*Édes anyám, édes anyám,
Foltozgassa meg a ruhám.*

*Itt is kopott, ott is szakadt,
A szivemből sóhaj fakadt.*

*Édes anyám, édes anyám,
Főzze meg kend a vacsorám.*

*Olyan jó a kelmed főztje,
De rég nem ettem belőle.*

*Édes anyám, hallja, hallja,
Ha megvetné a nyoszolyám...*

*Édes anyám, édes anyám,
Nem jól van a fejem alja.*

*Édes anyám, édes anyám,
A takaróm terítse rám.*

*Meséljen mint réges-régen,
Tán elalszom lassan, szépen.*

*Édes anyám, édes anyám,
Panaszra nem nyitom a szám.*

*A jó Isten mindig áldott:
Mondjon el egy Miatyánkot.*

*Édes anyám, édes anyám,
Szemfedőmel borítsa rám.*

*S ha utószor csókol ajka:
A szemem is lefoghhatja.*

Bajai Mihály türkevei lelkipásztor „Babiloni vizek mellett“ c. költeményes kötetéből mutatvány.

Beöthy Zsolt budapesti egyetemi tanár folyó hó 4-én töltötte be 70. életévét. A nagy tudóst és kiváló szakai folyóirataink meleg ünneplésben részesítették. És méltán, mert az üde erejében viruló jubiláns jellegzetes kifejezője a magyarságnak és tudományosságának. Nekünk reformátusoknak különösebb okot ad az örvendezésre az a körülmény, hogy Beöthy Zsolt, a pápai kollégium nagyérdemű főgondnoka egyszermind a mi debreczeni kollégiumunknak s benne a kántusnak megszívű barátja. A jó Isten tartsa meg őt a magyarságnak még évek belálthatatlan során át!

Az egyetem távozó Rector Magnificusáról a be-köszönő új tanév kezdetével kapcsolatban így emlékezik meg a Debreczeni Hirlap: „Dr. Erdős József, aki egyben az egyetem nesztorá, hosszú tanári múltnak becses tapasztalatait s egy, a szentírásnak egész életre visszatekintő tanulmányán nyugvó valóságos kedélynek mélységét, szelidségét és bölcsességét hozta magával a rectori méltóságba. Csupa szeretet és jóság volt tanítványaival szemben. Az egyetem sokszor kényes ügyeinek intézésénél a legmészszebbmenő tapintat jellemezte. Az ügyeket jósággal és szeretettel intézte az egyetem fejlesztése terén is. És rectori évéhez sok értékes, komoly eredmény fűződik. Hogy csak a legfontosabbakat említsük: Megnyílt az egyetemi könyvtár, közel 20,000-re rugó kötettel, elrendelték a központi egyetem régen sürgett tervezését, megtörténtek a döntő lépések az orvosi fakultás tanárainak kinevezésére, előkészítés alatt van egy nagy egyetemi internátus megnyitása, az egyetem átvette megdicsőült királyunktól kapott gyönyörű jelvényeit, Haranghy Jenő festőművész gyönyörű diplomát készített az egyetem használatára stb. Mindezek mellett zavartalanul fejlődtek a már előbb létesített egyetemi intézmények. Dr. Erdős József nevét ezért egyetemünk története mindig hálás megemlékezéssel fogja említeni.“

Hajduvármegye és Debreczen sz. kir. város új kir. tanfelügyelője, dr. Szabó Béla állását augusztus 30-án foglalta el. A liberális gondolkozású tanférfiút őszintén üdvözljük.

Lelkészbeiktatás. Ördög Lajos volt debreczeni kollégiumi szénior, majd s.-lelkészt a pocsaji gyülekezet egyhangúlag lelkipásztorául hívta meg. Az ifjú Archippus beiktatása augusztus 25-én folyt le a szokásos formák között, ünnepélyes hangulatban áldásos hatással. A jó Isten kegyelme sokasodjék meg a gyülekezeten és a pásztoron mindenha!

Értesítők. Elértük az új iskolai év elejét, mely alkalomból, habár kissé késve, legalább röviden jelezsük a hozzánk szintén elkésve érkezett Értesítők megjelenését. A debreczeni református főgimnázium értesítőjét Karai Sándor igazgató közli 88 lapon. Történeti szempontból igen értékes része a X. fejezet, ahol is az igazgató „Iskolánk és a háború,“ továbbá „Egyéb történeti adatok“ címen hű képét adja az iskola múlt évi életének. A debreczeni tanítóképző intézet értesítőjét dr. Veress István igazgató tette közzé 80 lapon. Nagyobb felét az év története, az készült leírása alkotja. A karczagi főgimnázium értesítője állapotának és működésének nagy gonddal tesítője Horváth Ferenc igazgató összeállításában 55 sűrűn nyomtatott lapon jórészt adathalmazt nyújt, ami nagyon értékes lesz a jövőben. A hajdunánási főgimnázium értesítője 44 lapon, tizenegy fejezetben számol be az 1917—18. tanév lefolyásáról. A kisújszállási főgimnázium értesítőjét Karácson Béla h. igazgató tette közzé 77 lapon. Az értesítő élén Soós József főgimnáziumi tanár tollából meleg hangú, gyönyörű megemlékezés olvasható az intézet korán elhunyt kiváló igazgatójáról Szeremley Barnáról.

A szatmárnémetii református főgimnázium értesítője Bakcsy Gergely igazgató szerkesztésében látott napvilágot 44 sűrűn nyomtatott nagy nyolcadrét lapon s tizenhárom fő- és több alfejezetben számol be az intézet tagozatainak sok irányú működéséről. A szatmárnémetii református leányközépiskola, felső leány- és kereskedelmi iskola értesítője elején Bácskai József tanár a leányközépiskolai reform ismertetése kapcsán adja az intézet átszervezésének történetét. A nagykőrösi Arany János főgimnázium értesítőjét dr. Kovács Lajos igazgató szerkesztette 51 nagy és sűrűn nyomott nyolcadrét lapon. A pápai főiskola értesítőjét, amely magában foglalja a theologiai akadémiáról és a főgimnáziumról szóló jelentést, Pongrácz József theol. akadémiai és Faragó János főgimnáziumi igazgató adta ki 184 lapon. A vasos könyv elején Csizmadia Lajos emlékezik meg a kollégialis szeretet és méltánylás hangján D. Thury Eteléről, a theologiai akadémia egyháztörténeti professzoráról. Ezután Császár Elemér főgimnáziumi tanárnak „A fekete sugárzás újabb elméleti és kísérleti vizsgálata” címen tartott székfoglaló értekezése következik, amely szakkörökben a legmagasabb forumig igen nagy érdeklődést váltott ki. Majd Lic. Rácz Kálmán főgimnáziumi vallásstanár Borsos Istvánról, a kollégium kiváló értékű tanáráról és könyvtárnokáról irt emléksorokat sok szeretettel. A pápai nőnevelő-intézet értesítője dr. Körös Endre szerkesztésében 84 lapon teljes képet nyújt e virágzó intézetről. Ugyanő írta az értesítő élén olvasható „Tompai, a nemzeti költő” c. tanulmányt.

A Topánfalván szervezendő református egyházra, Vasvári emléktemplomra, lelkészi lakás és elemi iskolai internátus építésére már e polgári év elején felhívtuk lapunk igen tisztelt olvasóit, kérvén, hogy ezt a hazafias és egyházas célt anyagi támogatásukkal segítsék megvalósítani. Értesültünk róla, hogy a gyűjtés szép eredménnyel folyik, ám mégsem tudjuk eléggé hangoztatni, hogy ezen a kített ponton a református egyháznak megszervezése elsőrendű kötelességünk s ha erre a nemes célra adakozunk, vagy gyűjtünk, Erdélynek egyik darabját tesszük magyarabbá s elidegeníthetetlenül mienkké! Az adományok a „Topánfalvai Takarékpénztár”-ba küldendők a cél megnevezésével.

Az Igehirdető szeptemberi füzete nyolc, részben át dolgozott beszédet tartalmaz Csernak Béla, Kiss Samu, Vincze Elek, Kund Sámuel, Boncsai László, Duszik Lajos, Jancsó Sándor és Sebestyén Endre tollából. A mindig aktuális folyóiratot ajánljuk olvasóink figyelmébe. Előfizetési ára egész évre 24 K. Kiadóhivatala: Nagybánya, Hid-utca 19.

Görög-keleti magyar püspökség. A kormány — hír szerint — egy görög-keleti magyar püspökség felállításának gondolatával foglalkozik, körülbelül ötvenezer főnyi magyar anyanyelvű görög-keleti hívő kerül ki így a nemzetiségi püspökségek hatásköre alól és őrizhetik meg magyarságukat. A nemzetiségi püspökség volt az oka százezernél több magyar család elrománosodásának. A püspökség tervét az Országos Közművelődési Tanács dolgozta ki. *Wekerle*

miniszterelnök már áttekintette és gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter magáévá fogja tenni a kezdeményezést. A püspökség felállításához se pápai jóváhagyás, sem állami kiadás nem szükséges. Ily püspökség céljaira magyar családok hagyományai vannak letétben. A—y.

PÁLYÁZAT.

A berettyószentmártoni református egyház orgonista-kántortanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom. Lakás természetben (2 szoba, konyha, kamara, pince, melléképület, házikert). Az egyházi pénztárból 1100 K, havonként előre fizetve. Fizetés kiegészítés az állampénztárból az 1913. évi XVI. t.-c. szerint. Stóla.

Megjegyzés. A presbiterium határozata szerint az 1918. évi október 1. napjától 5¹³⁵⁵/₁₆₀₀ hold szántó-föld és 904 □^o rét lesz kántori javadalomba használatra át bocsátva. E határozat az egyházhatósági jóváhagyásra most van felterjesztve.

Kötelesség. 1. III—VI. osztályú vegyes iskolánk növendékeinek egyházkerületünk tanterve szerinti oktatása; a gyülekezeti ének orgonával vezetése; kanonika órák végeztése.

2. Legatus tartás, melyért az egyháztól külön kap évenként 12 K-t és 2 vékás földet a házikert végében.

3. Ismétlő iskolások oktatása.

Csak férfitanítók pályázhatnak. A pályázati kérvények, oklevél, működési bizonyítvány és katonai szolgálati viszonyt igazoló okmány folyó évi szeptember 20-ig a református lelkészi hivatal címére küldendők.

Az állás választás után elfoglalandó.

Berettyószentmárton, 1918 aug. 26.

—2

Presbiterium.

PÁLYÁZAT.

A váncsodi (Bihar megye) református egyház beteg tanítónője helyettesítése végett I—II. vegyes osztályok (elemi) vezetésére 1919 június 15-ig tartó időre egy szobás lakás, havi 140 K díjazás mellett helyettes tanítónői (tanítói) állásra pályázatot hirdet. Kérvények szeptember 21-ig az iskolaszékhez beküldendők. Állás hó végére elfoglalandó.

Presbiterium.

138—1918.

MEGHOSSZABBÍTÁS.

A berettyóújfalui államilag segélyezett református polgári leányiskolánál e lap f. évi 34. számában meghirdetett tanítónői pályázatok határideje szept. 21-ig meghosszabbított.

Berettyóújfalú, 1918 szept. 2.

Dr. Hajdu Gyula s. k.,

igazgató tanácsi ügyvezető elnök.

219-1918. sz.

PÁLYAZAT.

A nagykarolyi református egyháztanács pályázatot hirdet helyettes kántortanítói állásra. Javadalma: 1000 K az egyház pénztárából havi előleges részletekben. Stóla (évi 200-300 K). Kötelessége a kántori teendők végzése és I-VI. oszt. fiúiskola vezetése. Pályázati kérvények szept. hó 15-ig a református lelkészi hivatalhoz adandók be. Állás azonnal elfoglalandó.

Nagykaroly, 1918 szept. 1.

Református iskolaszék.

PÁLYAZAT.

A dunántúli református egyházkerület *pápai főgimnáziumánál* pályázatot hirdetünk egy miniszteri kinevezés alá eső, *magyar-német* szakcsoportú tanári állásra.

Az állás javadalma: a) *Törzsfizetés* 2400 K a megfelelő állami kiegészítéssel, családi pótlékkal és háborús segéllyel; b) *Lakáspénz* a törzsfizetésnek megfelelőleg 700, 910, 1120, illetőleg 1400 K; c) *Korpótlék*, melynek számításánál a más intézetben r. tanári minőségben töltött szolgálati évek teljesen tekintetbe jönnek, ötször 200 K.

A kinevezett tanár jogos és kötelezett tagja az Országos Tanári Nyugdíjintézetnek.

A kötelező heti órák száma 20.

Azok a református, illetőleg ág. hitv. ev. tanárok és tanárjelöltek, akik az állást el akarják nyerni, kellően (Születési-, Érettségi-, Hadkötelezettségi-, Orvosi bizonyítvánnyal s képesítettségüket és szolgálataikat igazoló okiratokkal) fölszerelt s a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett folyamodásukat *1918 szeptember 20-ig* küldjék be a református főgimn. igazgatóság címére Pápára.

Komárom, 1918 szeptember 3-án.

Németh István,
református püspök.

Gróf Tisza István,
egyházker. főgondnok.

SEGÉDLELKÉSZ.

Segédlelkészt keresek. Fizetése 600 K évnegyedként utólagosan vagy havonta 50 koronájával. Családias ellátás. Lakás nagy hivatalos padlószobában, bútorozva, fűtés és világítás. Ágynemű nem adatik, mosatás helyett 100 K. Ezenkívül a temetési stóla per 12 K, ha ő végzi. Kötelességek: minden lelkészi teendőt végezni. Állása szept. 1-től október 1-ig elfoglalandó. Vasúti állomás 4 kilométerre Jánkmajtás, Szatmármegye. Levélbeli megkeresésre válaszol Hérmánszeg (puszta Szamossályi), 1918 aug. 26. Szabó Sándor, református lelkész.

Megjelentek !!**WOLHYNIÁBAN.**

Irta Göde Lajos, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Irta Jánosi Zoltán.
Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Irta: F. Varga Lajos.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.
II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.
Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESEITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6403—1918. szám.

Valamennyi elemi és középfokú tanintézet igazgatóságainak.

A vallás- és közokt. miniszter úrnak folyó évi augusztus hó 28-án 153,199. szám alatt kelt leiratát tudomásul vétel és esetleges alkalmazkodás végett mellékelten megküldöm.

Tisztelettel

Debreczen, 1918. évi augusztus hó 31.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

153,199—1918. VI/a. szám.

Valamennyi kir. tanfelügyelő úrnak és tanfelügyelő-ségi kirendeltség vezetőjének.

A folyó évi június hó 6-án 95,880. sz. a. kiadott körrendeletben közöltem, hogy a közélémezés biztosításának nagy fontosságára való tekintettel hozzájárultam ahhoz, hogy a tanítók és a tanárok a termésátvételi bizottságokban akár mint hatósági kiküldöttek, akár mint segédzsemyzet, illetőleg mint miniszteri megbizottak igénybevehetők legyenek.

Tekintettel arra, hogy a termésátvétel körüli eljárás augusztus hó végéig sok helyütt befejezhető nem volt és ennek következtében az igénybe vett tanítók és tanárok az iskolák megnyitása idejében még a termésátvétel körül elfoglalva vannak, értesitem tanfelügyelő urat a további megfelelő intézkedés végett, hogy a felügyelete alá tartozó mindazon állami, községi, társulati, magán és izr. elemi nép-, felső nép-, polgári fiú- és leányiskolákban, elemi népiskolai tanító- és tanítónőképző- és kisedővönőképző-intézetekben, amelyeknek tanítói, illetőleg tanárai közül egyesek a termésátvétel körül hivatalosan még elfoglalva vannak, viszont annyian rendelkezésre állanak, hogy a tanítás akár osztályösszevonásokkal, párhuzamos osztályok összevonásával, vagy váltakozó rendszerű (délelött, délutáni) oktatás bevezetésével, akár pedig óracsökkentéssel vagy másodnaponkénti oktatással megkezdhető, a tanév a fennálló rendelkezéseknek megfelelően folyó évi szeptember hó 1-én okvetlenül megnyitandó.

Amely iskolának, illetőleg intézetnek annyi tanítója, illetőleg tanára vétetett igénybe, hogy a ta-

nítás vagy legalább is a tanulóknak foglalkoztatása még a fenti módon sem volna biztosítható, az 1915. évi XIII. t.-c. 5. §-ában nyert kivételes felhatalmazás alapján megengedem, hogy tanfelügyelő úr a viszonyok gondos mérlegelése mellett a tanév megnyitásának elhalasztására folyó évi szeptember hó 20-ig engedélyt adhasson.

Minden egyes ilyen esetet tanfelügyelő úr felelőség mellett gondosan bíráljon el és a tanév megnyitásának elhalasztása ügyében kiadott intézkedéséről a jelen rendelet vételétől számítandó 15 nap alatt összefoglaló jelentést terjesszen ide fel és közölje, hogy az illető iskolának hány tanerője van és ebből hány tanerő volt hivatalosan elfoglalva a termésátvétel körül.

Felhívom tanfelügyelő urat arra is, hogy legkésőbb folyó évi szeptember hó 20-án iskoláiknál, illetőleg intézeteiknél működésüket megkezdeni tartoznak.

A hitfelekezeti tanintézetekre nézve hasonló értelemben leendő intézkedések végett a fenti intézkedéseimet az egyházi hatóságokkal is közöltem.

Jelen rendeletemet a Hivatalos Közlönyben és a Néptanítók Lapjában is közreadom.

Budapest, 1918 augusztus hó 28.

Zichy.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6359—1918. szám.

Valamennyi főgimnázium tekintetes igazgatóságának

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a latin kiegészítő érettségi vizsgálatok tárgyában kibocsátott 130,105. számú rendeletét, tudomásul vétel és alkalmazkodás végett alább közlöm.

Tisztelettel

Debreczen, 1918. évi augusztus hó 29.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közokt. m. kir. minisztertől.

130,105—918. V. szám.

Valamennyi tanker. kir. főigazgatóságának.

Egyes reáliskolák hivatalos meglátogatásáról felterjesztett jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy a latin nyelv tanítása nem történik az Utasításokban előírt módon s így az eredmény sem mindenkor meg-

felelő. Egyes kormányképviselek jelentései az érettségi vizsgálatok lefolyásáról a fenti megfigyelést megerősítik, mert mind sűrűbben panaszkodnak a reáliskolai tanulók szerfelett gyenge latin tudásáról.

Felhívom a ker. főigazgatóságot, utasítsa a reáliskolák igazgatóit és latin nyelv tanárait a latin nyelvnek a reáliskolákban való rendkívüli tanítása tárgyában 110,190—1899. sz. a. kiadott Szabályzatban foglaltak szigorú megtartására.

Meg kell jegyezni, hogy a beérkezett jelentésekből az is kitűnt, hogy a reáliskolai tanulók nem lakóhelyükön levő vagy a lakóhelyükhöz közel fekvő, hanem igen gyakran meglehetősen távoleső gimnáziumokban jelentkeztek latin kiegészítő vizsgálatra, s így nagyon is szembeötlő volt az a törekvésük, hogy oly intézetet kerestek, ahol legkönnyebben boldogulhatnak. Mivel ez a vándorlás az intézetekre kétes fényt vehet, rajta kell lenni, hogy ily esetek meggátolhassanak s ily tanulók a lakóhelyükhöz távolabb eső gimnáziumokban csak indokolt esetben bocsáttassanak latin kiegészítő vizsgálatra.

Budapest, 1918. évi augusztus hó 14-én.

A miniszter helyett:

Nagy János,
államtitkár.

PÁLYAZAT.

A hódmezővásárhelyi református egyház pályázatot hirdet egy tanítónői állásra. Ez állással a következő fizetések vannak egybekötve: 1200 K törzsfizetés az egyház pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetve. Lakás természetben, vagy ehelyett 360 K lakbér szintén az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Fizetéskiegészítés a megfelelő fokozat szerint az állam pénztárból.

Megválasztott tanítónő köteles a részére osztott osztályt vagy az osztályokat a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint tanítani, a női kézimunkát a saját osztályán kívül is a részére osztott osztályban vagy osztályokban külön díj nélkül tanítani.

Amennyiben a megválasztott tanítónő nem felekezeti képezdében szerezte oklevelét, köteles egy év alatt a vallástan, egyházi ének, zene és ezek módszertanaiból az E. T. VI. t.-c. 21. §-a által kívánt képesítést megszerezni.

A helybeli tantestületnek és egyházmegyei tanítóegyesületnek kötelezett tagja.

Pályázók kellően felszerelt pályázati kérvényüket f. é. szeptember hó 15-ig Gyórfy József lelkész.

iskolaszéki elnökhöz terjesszék be. Ha vidéki pályázó választatik meg, részére 30 K útiköltséget utal a presbiterium.

Hódmezővásárhely, 1918. évi augusztus hó 31.

Pap Imre,
elnökjelkész.

PÁLYAZAT.

A hiripi református egyház felfüggesztett tanítója helyére helyettesít keres. Fizetése: lakás (kert nélkül) s havi 100 K, valamint az esetleges kieszközölhető állami pótlékok. Orgonista-kántorságot vállaló okleveles tanítók vagy tanítónők az egyháztól háborús években 800 K pótlékban részesülnek s valószínűleg rövidesen rendes alkalmazást nyernek.

Pályázatok szept. 16-ra lelkészhez küldendők.

449—1918.

PÁLYAZATI HIRDETMÉNY.

A hosszumezei református egyház pályázatot nyit orgonista-tanítói állásra. Fizetése: Lakás, kert, melléképületek. Az egyház pénztárából havi előleges részletekben 750 K. Ismétlő iskoláért a pénztárból 50 K. Fa megváltási díj 260 K (ez évre drágaság címen a fa ára 650 K). A községi legelőből 3 drb. marhára legelő. Fizetéskiegészítés és időnkénti emelkedések államszegélyből fedeztetnek. Kántori díj 60 K. Temetési stóla öt évi átlag szerint 80 K (ma kétannyi). A közbirtokosság erdejéből 1:5 kules fajzasi és legeltetési jog. Egyházi jegyzőségért 100 K.

Kötelessége az iskolaszék által kijelölt vegyes osztályok tanítása. Kántori teendők végzése. Lelkész helyettesítése akadályoztatás vagy betegség esetén.

Az állás szeptember 30-án elfoglalandó. Okmányokkal felszerelt kérvények szeptember 15-ig beadhatók.

Hosszmező, 1918 augusztus 28-án.

Nagy Endre,
iskolaszéki elnök.

A nagyszalontai református egyház pályázatot hirdet 19 tanerős iskolájához egy férfitanítói állásra. Fizetése törvényszerű, államszegélyes. Kötelességét az iskolaszék írja elő. Helyben állami főgimnázium és polg. leányiskola. Pályázatokat Debreczeni István iskolaszéki elnökhöz kell küldeni szept. 14-ig. Az állás azonnal elfoglalandó.

BARTHA ISTVÁN **útépítési vállalkozó Debrecen, Czegléd-utca 8. szám.** **Telefon 785. szám**

Vállal utak, községi járdák, iparvasutak, betonműtárgyak építését, fuvarozásokat. Költségvetés díjmentes